

Срђа Трифковић

UDK:

Прегледан научни рад
Примљен: 31. 08. 1999.

ОД ГЛОБАЛИЗМА ДО ПОСТ-ХУМАНИЗМА Идеолошка основа западне политике на Балкану

Симпозијум СРБИ И ЗАПАД, Београд, јануар 2000.

Понашање доносилаца одлука савременог Запада на спољнополитичком плану представља веран одраз понашања доминантних западноевропских и северноамеричких елита код куће. Поборници гушења традиционалне културе и система вредности у сопственим земљама – у име наводно свеопшних узуса демократије, људских права и слободног тржишта – неминовно ће тежити уништењу аутентичних националних идентитета, у име истих идеолошких норми, и у осталом свету.

Разумевање тих идеолошких поставки стога је од кључне важности за разумевање саме политике, која је иначе необјашњива изван сопственог, затвореног дискурса. Циљ ове анализе стога јесте да истражимо корене и дефинишемо основне карактеристике доминантне идеологије савременог Запада и да их доведемо у контекст политике западних сила на европском југоистоку. Тежићемо да укажемо и на њене постојеће или потенцијалне слабости које би могле да представљају полазну тачку у покушајима реафирмације традиционалне културе и система вредности на самом Западу – а пре свега у САД – што представља битну претпоставку њихове успешне одбране у српским земљама.

Глобализам као поглед на свет

Један од узрока неразумевања идеолошке структуре западне спољне политике у нашим просторима јесте склоност већине Срба да војно-политичке и дипломатске потезе великих сила тумаче кроз призму традиционалних националних интереса. Термини *Американци*, *Енглези*, *Немци*, *Французи*... још увек се међу Србима користе као синоними за *владе* тих земаља. Такав традиционални приступ заснован је на претпоставци да доносиоци спољнополитичких одлука поступају сходно рационалним прорачунима,

заснованим на њиховој тежњи ка оптимализацији националних интереса њихових земаља.

Премда је до не тако давно овај приступ имао смисла, он мора да буде преиспитан у светлу светских, а посебно балканских збивања на измаку миленијума. Он испушта из вида чињеницу да је на савременом Западу, а поготову у САД, пост-национални интегрализам – тзв. “глобализам” – постао доминирајућа идеологија владајућих елита које контролишу не само полуге државног апарата већ и кључне медијске, пословно-финансијске и академске институције. У складу с идеологијом пост-националног интегрализма оне формулишу и воде спољну политику својих земаља, ван домаћаја већине обичних људи и независно од њихове воље.¹

Неке западноевропске земље, додуше, још увек своју спољну политику темеље на рационално објашњивим, традиционалним геополитичким прорачунима. Тако, на пример, није одвећ тешко да се проникне у политику Кола и Геншера у периоду распада СФРЈ. Премда вођена под плаштом европског мултилатерализма, та је политика ипак савршено објашњива у традиционалним оквирима тежње за доминацијом у просторима средње Европе (*Mittleuropa*) и подунавског Југоистока.

Такви традиционални оквири анализе не задовољавају у случају најмоћније силе савременог света. Да бисмо разумели мотивациону структуру и поглед на свет доносилаца одлука у Вашингтону, није на одмет да размотримо њихове сопствене изјаве.

Унутар спољнополитичког апарата САД једна од најутицајнијих личности је заменик државног секретара за иностране послове Строуб Толбот. Он је десна рука Медлин Олбрајт, човек који већ годинама пружа идејну подлогу америчкој дипломатији и даје својеврсан смисао њеним често некохерентним потезима и изјавама. Недуго уочи избора Клинтонa за председника, 1992. године, Толбот је свој поглед на свет крајње отворено изнео у ауторском чланку у недељнику *Тајм* под насловом *Рађање глобалне нације*:

Оптимиста сам, верујем да ће јединство однети превагу: у идућем веку нације какве су данас биће превазиђене. Све државе света признаће једну, глобалну власт. Термин *грађанин света* искован у двадесетом веку добиће своје пуно значење у двадесетпрвом... Све нације су у основи пуки друштвени аранжмани, плод прилагођавања променљивим околностима.

Ма колико на моменте деловале трајно, чак и свето, оне су заправо вештачке и привремене.²

После седам година на кључном положају у спољнополитичком апарату америчке владе Толбот је ове своје ставове само додатно учврстио. У недав-

¹ Видети нпр. Patrick J. Buchanan: *A Republic, Not an Empire*. Washington, D. C.: Regnery, 1999.

² Strobe Talbott, “The Birth of the Global Nation”, *Time*, July 20, 1992.

ном интервјуу *Њујорк Тајмсу* изјавио је да Сједињене Државе неће више постојати “у садашњем облику” у 21. веку, јер – као што је већ написао 1992. – сам концепт нације, у Америци и другде у свету, биће превазиђен.³

Овакав поглед на свет није ограничен на леволибералну струју у Америци која подржава Демократску странку. Он је током протекле деценије преовладао и у редовима тзв. нео-конзервативне деснице која сада доминира републиканском странком. Примера ради, Бил Кристол и Роберт Кејган – уредници утицајног неоконзервативног гласила *Weekley Standard* – још 1996. године формулисали су неоимперијалну доктрину тзв. *беневоленћине глобалне хегемоније*. Доминација над читавом планетом отворено је именована као подлога за америчку спољну политику у следећем веку.⁴

Кристол, Кејган и њихови истомишљеници без зазора кажу да је *читав свет амерички домен*, али притом изричито одбацују ма какав концепт рационално дефинисаног, квантитативно мерљивог, традиционално разумљивог националног интереса као основу на коме би требало да почива нови империјални пројекат. Напротив! Вредносна основа којом ови неимперијалисти правдају свој сан о глобалној доминацији изричито је идеолошка: циљеви су: “*либерални међународни поредак, ширење демократије и стварање светског економског система капитализма слободног трговинских баријера*”. Нема више ни помена традиционалних безбедносних, економских или моралних интереса саме Америке, јер је њен идентитет и сам предвиђен за утапање у нову глобалну утопију.

Између утопијских глобалиста на либералној левици и неоимперијалних глобалних хегемониста на неоконзервативној десници, праве разлике нема. За Толбота, Кристола и њихове истомишљенике, једна Америка, Србија, Тимор, Куба, Кина, Русија или Ирска представљају пролазне, чисто виртуалне ентитете. Емотивно се поистоветити с неком земљом или нацијом је, по њима, примитивно и ирационално; бити им лично лојалан – рецимо до тачке стављања сопственог живота на коцку – савршено је апсурдно.

Нова нова класа

Пре пет година амерички историчар Кристофер Лаш објавио је књигу *Побуна елита*⁵ о отуђењу владајућих америчких структура од сопствених

³ *The New York Times*, Monday, September 21, 1999. Ово је био други профил С. Толбота у *Њујорк Тајмсу* у три месеца, што је додатни знак његовог огромног утицаја.

⁴ Bill Kristol and Robert Kagan, “Towards a Neo-Reaganite Foreign Policy,” *Foreign Affairs*, July-August 1996.

⁵ Christopher Lasch: *The Revolt of the Elites*.

корена. Он вели да је стара елита имала осећај дужности и обавезе према својој земљи и према заједници из које је поникла. Међутим, нова владајућа класа, повезана по чистом принципу меритократије, високо покретна и без корена у спонтано настајућим људским заједницама, концентрише се на источној и западној обали Америке, а све оно између више не осећа као своју земљу или свој народ.

И у свету бизниса имамо обиље сличних примера. Пре две године главни директор корпорације *Боинг* Фил Кондит изјавио је да жели да се његова фирма ослободи имица америчке компаније. Још пре четврт века Карл Герстакер из корпорације *Дау* (Dow) сањао је о дану када ће купити неко острво које не припада ниједној држави и на њему саградити глобално седиште своје компаније. Шеф *Лунион карбајда* се сложио: једна међународна корпорација не сме да стави интересе ма које земље испред интереса својих акционара.

Док је синдром глобализма још био у повоју, почетком 70-тих година, Збигњев Бжежински (који је недуго потом постао саветник за националну безбедност председника Картера), с одобравањем је констатовао да:

По први пут у историји почиње да се манифестује глобална свест...

Сведоци смо настанка транснационалних елита које чине међународни бизнисмени, научни радници, професионалци и државни функционери.

Споне међу припадницима ових нових елита превазилазе националне границе, њихови погледи на свет нису спутани националним традицијама... а њихови интереси су више функционални него национални.

У истом периоду, 1974. године, Ричард Гарднер који је три године касније постао Картеров амбасадор у Италији сажето је описао глобалистички пројекат:

Зграда светског поретка мора да се зида од темеља навише. Постепена разградња суверенитета, његова ерозија парче по парче, много ће више да

постигне него старомодни фронтални јуриш.

До које мере је ерозија узнатрдовала видљиво је из поносне изјаве председника Клинтона на самиту ОЕБС-а у Турској новембра прошле године, *да је зраћанин светиа*. Чувени амерички коментатор Волтер Кронкајт, кога су припадници медијског естаблишмента прозвали најпоузданијим човеком у Америци, такође прошле године примио је награду Савеза за светску федерацију. Том приликом он је самоуверено изјавио да је његов крајњи циљ: светска влада.

Додуше, стари атавизми – заклињање застави са звездама и пругама, клицање “USA” на олимпијским стадионима, или утискивање позлаћеног орла са стрелама у канџама на корице пасоша – корисни су да би се *хои њолои* мотивисао да ставља главу у торбу по улицама Бејрута, Могадиша или Приштине. Ти симболи су опијум за масе који не дотиче Толботе и

Кристоле. Попут Марксовог пролетера, они немају отаџбину; нису лојални ниједном народу, ниједној земљи или држави *као њиховој*. Спремни су да служе ма коју од њих уколико могу да је претворе у оруђе сопствене *воље за моћ*. Године 1792. то је могла да буде Француска, а 1917. Русија.

Данас су САД њихов омиљени организам-домаћин, из два разлога. Као прво, Америка је страховито моћна, моћнија од ма које државе у историји света. Као друго, политички систем Америке показао се невероватно подложним пенетацији поборника глобалистичког и антитрадиционалистичког погледа на свет. Тај поглед на свет укорењен је у колапсу европског поретка 1914. године. После четворогодишњег самоуништавајућег пира без преседана у људској историји – који је настављен с још већом жестином, две деценије касније, 1939-45. – западна цивилизација ушла је у другу половину овог века као сопствена бледа сенка. Њен захуктали технолошки развој и пропратни раст материјалног стандарда протеклих деценија само прикривају њену културну, моралну и духовну кризу.

Та криза, одавно видљива у етичком и естетском релативизму владајућих елита, најочигледнија је у *демографском ојачању* европских нација (и њихових северноамеричких потомака), у њиховој неспособности *биолошке самообнове*. Ово је вазда кроз историју био сигуран симптом силазне путање цивилизација на умору.

Запад као цивилизација и Запад као идеологија

Размере кризе наговестио је Самјуел Хантингтон у свом сада већ чувеном члану “*Сукоб цивилизација*” из 1993.⁶ Он је као основне концепте западне цивилизације навео *једнакост, слободу, индивидуализам, либерализам, људска љубав, законитост, демократију, слободно ширење и раздвајање цркве од државе*. Хантингтонови критеријуми, својом бескореном универзалношћу, потпуно су у складу с наднационалном, глобалистичком визијом једног Толбота или Кристола.

Хантингтон нам не наводи основне вредноте западне цивилизације кроз 25 столећа њеног постојања, већ *савремену реинтерпретацију* тих вредности, насталу у периоду кризе Запада у XX веку. Код њега нема ни речи о *хришћанству*, које је вековима представљало плодну и незаобилазну основу развоја европске мисли, етике и естетског сензибилитета. Нема ни помена заједничких *етничких и језичких корена индоевропске породице народа* као творца и носилаца европске цивилизације; нигде нема историјских, спонтано настајућих народа као проширене породице која је повезана колективним сећањима, веровањима и симболима (у смислу из Посланице св. Павла Ефежанима, 3:15), људи који генерацијама деле одређене просторе северне хемисфере.

⁶ Samuel Huntington, “The Clash of Civilizations”, *Foreign Affairs*, June 1993.

Сам председник Клинтон инсистира да је Америка политичка заједница дефинисана извесним *заједничким вредностима* а не припадништвом једној стварној земљи, конкретној заједници и култури у њој пониклој. У оквиру ове парадигме Запад више није *цивилизација* с одређеним идејно-вредносним концептима.

Тако Запад и сам постаје једна *идеологија*.⁷

У нашем веку уз термин *идеологија* често је ишао придев *идеолошки*. Идеологија либералне демократије савременог Запада – или, да будемо прецизнији, идеологија грађанске либералне демократије у коју се савремени Запад утапа – не представља изузетак. Како је до тога дошло?

Није посебно спорна тврдња да су на рушевинама старе Европе, после трагедије 1914. поникле две веома сличне, модернизујуће, безочно материјалистичке, антитрадиционалне, гностичке идеологије: болшевизам и нацизам.⁸ Међутим, тек на измаку XX века видимо да је сумрак старе Европе произвео и трећег брата, лукавијег и мање крвљу попрсканог од ове двојице силеџија, способнијег и успешнијег од њих. Он је завладао Западом не револуцијом већ тихом еволуцијом. Челичну песницу увио је у плишану рукавицу, а Агитпроп заменио “масовним медијима”.

Уместо нацистичког мистичног нихилизма и марксистичког утопизма добили смо систем поникао из прва сумње у вредност ма чега постојећег. Тај трећи изданак Запада на измаку моралне снаге данас влада из Вашингтона. Тзв. либерална демократија се понекад зове и *демократски капитализам* — што је ироничан термин у једном друштву попут америчког, у коме 1% људи располаже са 40% националног богатства. Код нас га неки погрешно зову “грађанском опцијом” и тако дискредитују једну часну и јасну реч (као што је лепа стара енглеска реч за веселост, *gay*, упрљана и заувек искривљена).

Спољним ликом нови систем либералне демократије подсећа на старе, аутентично грађанске узоре, али само као што вампир личи на живог човека. Пука форма некадашњег Запада још увек је присутна, али је испуњена битно новом садржином.

Као што су код нас термини *самоуправни социјализам*, *народноослободилачка борба*, *ЈНА*, *брајство-јединство* или *удружени рад* имали смисла само у оквиру затвореног система једне идеологије, на потпуно исти начин савремени западни термини као што су *демократија*, *људска права*, *агресија*, *прогрес*, *геноцид*, *слободни избори*, *етничко чишћење*, *међународна заједница* немају везе с уобичајеним, неидеолошким значењем тих истих речи изван затвореног идеолошког система владајуће западне елите.

⁷ Дефинисана као *систем веровања* о структури и функционисању друштва, који обухвата и *идеолошки програм* заснован на теорији о људској природи.

⁸ “Гностичке” у смислу Фегелина: Eric Voegelin, *The New Science of Politics* (1952).

Као и нацизам и болшевизам пре њих, нови западни тоталитаризам има социјалистичку, тј. колективистичку и елитистичку суштину. Носиоци новог интервенционизма – Блер, Жоспен, Шредер, Фишер, Клинтон – сви су се листом испилили из Марксовог шињела. Он је додуше прекројен по социјалдемократском моделу, али је преостала неразводњена вера у Богом дану мисију авангардне елите посвећених да кроз манипулацију политичког процеса усређује белосвесне масе. Ти су пророци тзв. Трећег пута својом косовском авантуром оцртали светске координате новог тоталитаризма – и верују да је тест савршено успео. Зато су арогантнији и опаснији него икад.

Тај систем не тежи контроли сваке изговорне или написане речи, већ га интересује само машинерија масовне дистрибуције. Резултат је да уместо скептичних репортера који критички испитују званичну линију (нпр. током рата у Вијетнаму) данашњи контролори масовних медија постају свесрдни саучесници центара политичке моћи. Њима није потребан налог за деловање јер поступају *добровољно*, сходно својим идеолошким блинкерима без којих не би били ни именовани на положаје од утицаја у медијским кућама.

И тако је новототалитарна западна држава у стању да упије огроман *квантитативни* пораст информација и да их – процесоване путем “слободних” медија – уклони у дуалистичку псеудо-стварност у којој речи и концепти имају значење друкчије од значења у стварном свету. Раздвојени су Реч и Свет, Word и World. Емпирија је подређена крутом номинализму. Пукој стварности не допушта се да стане на пут развоју идеолошке визије, а примаоци порука остају несвесни чињенице да су жртве дубинске манипулације.

Срби и идеолошка синтеза новог Запада

Запад-као-идеологија на прагу новог века улази у фазу зреле идеолошке синтезе. *Демократија* није више реч која означава широко учешће слободних и свестрано информисаних грађана у политичком процесу. Она је идеолошки концепт који садржи *вредновање исхода* тог процеса. Тако би избор Соње Бисерко или Наташе Кондић за председника Србије био инхерентно *демократски* са становишта “Запада” – независно од броја гласова – баш као што избор једног Воје Коштунице или Слободана Ракићића не би могао да буде *демократски*, без обзира на пуке бројеве.

Запад-као-идеологија плод је губитка вере, који још од Просветитељства ствара у људским душама суновратну празнину коју ваља испунити да би живот имао смисла. Историја гностичких експеримената, црних, црвених и данашњих либерално-демократских, добрим је делом историја покушаја да се попуни тај вакуум.

Срби су били велика жртва тог експериментисања. У деценијама које су претходиле свеевропској трагедији 1914, у Србији је млада, на страним школама узгајана градска интелигенција припремала терен за тријумф

истога зла, премда није била свесна шта чини. Наш позни 19. и рани 20. век у значајном сегменту наше новопечене елите текао је у знаку француске варијанте европског модернизма и нихилизма... а да су притом носиоци таквог духа самоуверено мислили да несрећним гецама доносе прогрес и да нас уводе у Европу.

Није случајно Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца рођена управо на развалинама Европе на којима је рођен и Совјетски Савез, у размаку од годину дана. И једна и друга државна творевина представљала је сушту супротност државе у православно-хришћанском смислу, у смислу хијерархије вредности и легитимности ауторитета који омогућава праву слободу. Совјетски Савез створили су злочинци крвавих руку; Југославију су створили људи чији су поступци утирали пут злочину.

Резултат је познат: болесно државно ткиво учинило је српско друштво подложно свакаквим политичким и духовним инфекцијама, од надреалиста у поезији до скојеваца на Правном факултету. Београдском предратном интелектуалном сценом доминирали су тадашњи пандани сорошеваца, Грађанског савеза и ЈУЛ-а. Срамни крах 1941. није био *само* плод немачке надмоћи, нити је био *само* последица чизмашког идиотизма Симовића и компаније. Он је био плод моралног колапса југословенске идеје и духовног банкротства српске интелигенције.

Наша је трагедија да и данас постоји слично стање духова у српској интелигенцији. Она је и дан-данас фасцинирана “Западом”, она је и дан-данас, у велико броју, заробљеник арогантне вере у “Прогрес”, у способност човека да сопственим мишицама и умом реши дилему своје егзистенције, да сопственим ослоном на институције – на “демократију”, на “слободно тржиште”, на “људска права” – реши оно што се не може решити без трансценденције. Београдски назови-западњаци који се нуде својим спољним менторима као алтернатива комунистима а приори одбацују модел друштва као органске, хармоничне целине. Попут злохудих наших усрећитеља који нас 1918. гурнуше у југословенски експеримент, ти наши корифеји грађанске мантре одбацују сваку дебату о стварној природи пројекта који заговарају, одбацују свако помињање наше националне трагедије, или разматрање стратегије за њено превазилажење у наступајућем столећу.

Моралност у њиховој идеолошкој парадигми није више функција објективног понашања датог чиниоца. Она постаје потпуно зависна од положаја сваког појединачног актера на унапред зацртаној скали идеолошког вредновања. Зато и сваки озбиљан дијалог постаје немогућ ван задатих параметара; бесплодна, заморно предвидљива циркуларна метафизика замењује сваки иоле рационални дискурс.

У нама познатој брозовској прошлости ово је значило да су Пол Пот и Ким Ил Сунг верни поборници политике несврстаности и мирољубиве коегзистенције, а Моиз Чомбе и Аугусто Пиноче крволочне слуге

империјалиста; да су усташе и четници подједнако одурни злочинци и издајници; да су Стаљин и Мао наметали култ своје личности, а да је та појава – наравно – незамислива у самоуправној, социјалистичкој СФРЈ.

На исти начин, у парадигми Запад-као-идеологије, једна Турска је пуноправни члан *међународне заједнице*, савезник унутар НАТО пакта и домаћин годишњег скупа ОЕБС-а, премда својим Курдима већ 30 година успешно ради оно шта су Срби у 1998. тек пробали да ураде косовским Албанцима. На исти начин, када се Муслимани или Хрвати отцепљују од Срба – то је њихово неотуђиво демократско право, право на самоопредељење. Ако пак Срби желе да отцпе Крајину или Републику Српску од тих сепаратистичких творевина – то је агресија. Ако Срби протерују Хрвате из Кијева или Муслимане из Приједора – то је етничко чишћење. Ако Хрвати протерују Србе из Крајине, а Муслимани из Сарајева – агресор је добио шта заслужује. И, напoкoн, ако Срби протерују неке Албанце с Косова – и то после почетка бомбардовања – онда је то *casus belli* којим се ретроактивно правда само бомбардовање. Али кад потом Албанци под окриљем НАТО убијају и протерују *све* Србе – то је разумљива освета гневних праведника.

Нови тоталитаризам мање се ослања на грубу силу и принуду од својих црвених и црних претходника јер су поруке сублиминалне пре него свесне. Полуге контроле мање се ослањају на условне рефлексе Павлова, а више на Фројда. Није потребно хапсити Патрика Бјукенена, довољно је угувити људима у главу да је он маргиналац ван главних друштвених токова (*mainstream*), да је *oйасан*, да је *екстремистица*. Није потребно бранити противницима интервенције НАТО на Косову да пишу и говоре, довољно је паушално их отписати као про-Србе или пуке ексцентрике. По речима америчког коментатора Џастина Рајмонда, нови тоталитарци ослањају се на богату идејну и моралну традицију:

Својим стилем и погледима на свет они нису друкчији од своје болшевичке браће по духу: идеолошка осуда, јавне исповести криваца, “трибунали” и наводни ратни злочинци, захтеви за преваспитавањем и опако ирационални концепт колективне кривице – све је ту присутно. Ту је и опседнутост очувањем контроле над медијима под фирмом *демократије* и *разноликости*. На моменте изгледа као да Коминтерна никада није била распуштена, већ да живи у седишту НАТО. Реч је о истом успаљеном догматизму, истој квази-моралној надмености, и истој арогантној равнодушности према судбини људских бића – све у име идеолошких шема, било да је реч о једнакости, мулти-културализму или каквој год другој демонској догми која је у ма ком тренутку опчинила наше нове господаре.⁹

Искра која пали мотор новог тоталитаризма, која обезбеђује раст државне контроле код куће и ширење њене моћи у свету, управо је политика

⁹ “The New Totalitarians”, www.antiwar.com (October 8, 1999).

глобализма и ничим спутаног интервенционизма у име идеолошких концепата демократије, људских права и слободног тржишта. Дух социјалистичког интервенционизма није издахнуо с агонијом СССР-а. Преточен у реторику, новототалитарног Запада, он је добио статус званичне доктрине.

Клинтонова доктрина

У свом чланку “*Праведан и њојребан рат*”, објављеном десетак дана уочи Милошевићеве капитулације, председник Клинтон навео је један од разлога за свој рат против Срба који заслужује посебну пажњу. Рекао је да би *НАТО био дискредитован када не би бранио ујравно оне вредности које му дају смисао*.¹⁰

Рат је, наравно, био како непотребан тако и неправедан, а читав чланак америчког председника врви лажима и полуистинама које су одавно постале његов заштитни знак. Ипак, Клинтонова тврдња о одбрани тобожњих основних *вредности* западног савеза заслужује пажњу, јер је у рату против Срба нови “Запад” разбио један од камена-темељаца старог Запада: принцип *владавине закона* (the Rule of Law).

У том смислу рат против Срба престаје да буде тек један додатак дугом списку малих народа који су претрпели неправду у рукама великих и моћних, већ прераста у истински значајан, можда чак један од дефинишућих тренутака XX века. Као што је аутор ових редова написао у лето 1999, напад на Србију је завера левих глобалиста у циљу уништења националне државе и самим тим разарања самог концепта нације. Рат је водила најкорумпиранија влада у америчкој историји – људи који су анти-Срби зато што су *анти-Американци*.¹¹

Концепт националне суверености у оквиру међународног система заснованог на равнотежи снага међу кључним актерима представљао је основу западне међународне политике и владавине права још од Вестфалског мира 1648. Овај концепт замењен је новонасталом Клинтоновом доктрином која представља верну копију Брежњевљеве доктрине ограниченог суверенитета из 1968. По њој земље у саставу тзв. социјалистичке заједнице одричу се своје државне суверености зарад вишег циља очувања монолитног јединства Лагера.

На исти начин влада САД користи апстрактан и идеолошки набијен концепт, попут људских права, као оправдање за кршење међународног права, законитости и свих устаљених узуса у односима међу државама. Као и Брежњевљева, тако и Клинтонова доктрина има за циљ рушење концепта

¹⁰ *NATO itself would have been discredited for failing to defend the very values that give it meaning*; William J. Clinton, “A Just and Necessary War”, *The New York Times*, May 23, 1999.

¹¹ Srdja Trifkovic: “Defending the West... Against Itself “. *Chronicles: A Magazine of American Culture*, August 1998.

суверене националне државе и неџацију владавине закона која није подложна волунтаристичком хиру носилаца политичке моћи. Совјети су ову своју доктрину применили у Источној Немачкој 1953. и у Мађарској 1956. Али тек у Прагу 1968. она је добила свој канонски облик. Тада је обзнањено да припадање *социјалистическој дружби народов* захтева прихватање воље Москве као судије и као јединог овлашћеног извршитеља доктрине.

Три деценије касније, када је 24. марта 1999. издато наређење ваздухопловству САД и евро-канадским сателитима да крену на Србију, налог није издао неки национални законодавни или извршни орган власти у земљама-чланицама, већ тадашњи ген-сек НАТО Солана, “да би се војном силом подржали политички циљеви међународне заједнице”. Ту на делу није био само леп пример орвелијанског новоговора, већ и израз развијености идеолошке синтезе новог Запада.

Кршећи међународне норме суверености у име принципа Клинтонове доктрине владајуће елите Запада забиле су још један клин у ковчег суверености и уставног поретка сопствених земаља. Владајуће елите западног света спремне су да стварне интересе својих земаља изневере и да их подреде нео-империјалном пројекту из Вашингтона. Исход је суморно предвидљив: *међународна заједница* сада је поистовећена са САД баш као што је *бритиска заједница* била поистовећена са СССР-ом. Уместо Улбрихта, Кадара, Живкова и Хусака она тражи Кораће и Наташе Кондић за положај гаулајера Србије, људе чија је вајнингеровска самомржња надмашена само безочно слепом амбицијом. Управо такве тражи међународна заједница: она не жели партнере, већ поданике.

Није важно што та *међународна заједница* не укључује једну Русију, Кину или Индију – та пуки квантитет није битан, јер она има чисто *мистични* карактер. Тако саветник за националну безбедност Самуел Бергер без зазора изјављује да *америчка руководећа улога у свету никада није била пошребнија, и никада није била шраженија*.¹² “Међународна заједница” благословена је светим тајнама демократије, људских права и слободног тржишта. Стога је пуки број земаља, или људи у њима, сасвим неважан. *Међународној заједници* припадају они који покорношћу и ентузијазмом докажу да су тога чланства достојни. Алтернатива је дискретни прекор у виду ускраћивања зајмова, у најбољем случају, санкције и бомбе, у најгорем.

Резултат је светски систем који почива искључиво на тренутно неприкосновеној технолошкој и војној супериорности САД. Америка је нови светски тужилац, судија, порота и целат. Правне финесе су застареле и замењене универзалијама, а морални императиви – колико год били често помињани у брифинзима циничних бирократа у Брислу, Пентагону или Стејт Департменту – срозани су на ниво потпоре унапред зацртаним

¹² Samuel Berger speaking at the Council on Foreign Relations, October 21, 1999. www.foreignrelations.org/public/pubs/SBerger

пројектима. Америка се слуша, не зато што је поштована или вољена, већ зато што изазива страх.

Глобални нови поредак, *Pax Americana* који почива на идеологији “демократије, људских права и слободних тржишта”, неминовно изискује стварање светског система грађанског права, а тиме и светског, наднационалног система власти. Срби су представљали тест пројекта, а њихов пораз, предвидљив и неминован под садашњом влашћу, дао је подстрек његовим заговорницима.

Глобализам и пост-хуманизам

Импликације су далекосежне. Суочени смо с глобалним проблемом који представља синтезу свих осталих проблема XX века, а који се може дефинисати као *крај културе*. Хиљадама година људи су живели у заједницама у којима су међусобне везе биле директне и емотивне. Заједнице су се временом стапале у друштва у којима су односи бивали подвргнути “објективним узусима, али је човек, појединац, и даље био субјекат сопственог понашања, сопственог деловања мотивисаног његовим осећањима и тежњама као живог, мислећег бића.

Другом половином XX века научно-технолошким развојем Запада наступа доба информатике у коме човек од субјекта активности постаје само један њен елемент, тзв. *људски фактор*. Импулси за деловање и даље пролазе кроз појединца али их диктира систем. Интегрисан у мрежу односа који стварају сопствену “стварност” појединац нема избора већ да се повинује системским оквирима. Природа као “објективна” стварност изван постиндустријског инфо-система постаје за западног човека чисто симболична категорија. Већина односа међу људима није више условљена импулсима као што су осећања, обичаји, вера, љубав, мржња, нада, страх, разликовање добра од зла, лепог и ружног, истине и лажи.

Оно шта западне владајуће елите сада зову идеологијом, а шта ван њиховог идеолошког дискурса зовемо духовношћу, замењује се *информативним садржајем*. Принцип корисног односи превагу. Тиме се наговештава крај западне културе као интегрисаног система знања, веровања и понашања. Трансформација западног друштва у Фукујамину пост-историју значи да култура постаје излишна као механизам одржавања друштвене динамике и интеграције. Материјално богатство, професионални успех и физичко здравље једина су истинска добра у западном *техносу*. Емотивна искуства и лична мишљења су баласт и луксуз који западни професионалац себи не може да допусти у оквиру формуле *време је животи акумулисан у новцу*. Све остало (правда, част, дужност, љубав према земљи, народу и породици, љубав као таква) пуки су атавистички отпаци пре-технолошког, историјског друштва. Питање сврхе постојања искључује се а

приори, јер је сам концепт сврхе превазиђен. И сама култура је фосилизована, пуки продукт који се *конзумира*, а не *проживљава*.

Крај историје, у смислу претварања људског друштва у социотехнолошки систем регулисан тржиштем, изискује не само крај нација какве знамо (глобализам), већ и крај човека каквог знамо (пост-хуманизам).

Поборници тог развоја – попут професора социологије и философије на Универзитету државе Мериленд, Џона Хјуера – отворено истичу да је интервенција НАТО имала парадигматски значај за читав свет, као сукоб хумане, ирационалне прошлости (Срби) и пост-хумане, рационалне будућности (Американци):

Американци бомбардују, Срби се постављају као људски штитови по мостовима, и тиме оличавају два битно различита света. Високој технологији непревазиђене савршености, тако логичној и рационалној, супротставља се потпуно одбацавање логике и рационалности.

Срби знају да не могу да се одупру; трпе губитке и подносе бол разрања, јер им је мисао подвргнута срцу пуном бола и горчине.¹³

Хјуер сматра да је бомбардовање Србије симболизовало два архитипа друштва: једно је оријентисано ка будућности, друго ка прошлости. Американци верују у моћ технологије и свега шта она носи: разум, логику, практичност – вели он – док Срби верују у моћ судбине, снажну и тако људску, али ирационалну и осуђену на пропаст. Његов закључак је истински фрапантан:

Американци сада улазе у нову, битно друкчију еру друштва и културе, у еру какву свет до сада није видео. То је *пост-хумана* ера у којој ће сви аспекти друштвеног живота бити сведени у предвидљиве шаблоне, све нијансе међуљудских односа поједностављене у рутинске процедуре и препуштене плаћеним професионалцима попут адвоката, психолога и бирократа... Ова пост-хумана Америка много је светлосних година удаљена од Србије, која је још увек својим делима и мислима у мрачном добу које нема благе везе с модерним временима.

По Хјуеру Американци су прототип људи будућности а Срби атавистички остатак прошлости. Пост-хумана Америка “владаће новим веком, јер ће сва њена енергија бити усмерена на ширење информативне технологије и популарне културе, привредно-новчану доминацију и непрекидну војну хегемонију широм света.” Он закључује: “Било би паметно за Србе да спознају овај неумитни историјски развој и да се приклоне ономе шта ће бити, а не ономе шта је било или шта је требало да буде.”

Овај брутално отворени исказ указује зашто све оно шта се Србима десило током протекле деценије (и шта ће тек да им се деси у наредној) није само њихов, нити само регионални, балкански проблем, а поготову није

¹³ Jon Huer in the *Korea Herald*, May 1, 1999.

само проблем опстанка садашње власти у Београду. Та је власт, наравно, гарант свих српских пораза и инхерентно је неспособна да осмисли ма какву стратегију отпора. Међутим, и после њене смене бићемо суочени с истим, уистину глобалним проблемом *кило-коџо*.

Између прототипова рационалне, пост-хумане будућности, оличених у Клинтону, Коену, Олбрајтовој, Бергеру, Толботу и друговима, и оних атавистичких остатака људске прошлости који још увек верују у Лепо, Добро и Истинито, у веру, наду и милосрђе, остали свет ће морати да направи избор. Неутралност неће бити могућа.

Отпор или сарадња?

Крајње је неодговорно мислити да ће тог избора Србија бити поштеђена, веровати да је у пролеће и лето 1999. њен цех коначно намирен, или заваравати се надом да ће тек бити намирен сменом власти и кротким прихватањем диктата. Од бројних израза те јалове наде ево недавне карактеристичне изјаве једног од првака српске опозиције на америчкој телевизији:

Сматрамо да је Хашки трибунал легитимна међународна институција с којом желимо свестрану сарадњу и којој ћемо пружити сваку помоћ...

Опозиција у Србији је већином прозападна, као и већина народа.

О томе нема сумње. Наравно, многи су се осетили разочарани и на неки начин изневерени оним шта се догодило током бомбардовања.

Међутим, већина криви Милошевића за све... Не верујем да је бомбардовање за већину људи у Србији још увек спорно питање.¹⁴

Ако и искључимо могућност да оваква изјава долази из извора интимно поистовећеног с пост-хуманим пројектом *a la* Кораћ, Попов и Бисерко, итд., да не говоримо о калифорнијским барбарогенијима који нуде, Војводину Мађарима, имплицитна у овом ставу јесте нада да ће српски егзистенцијални колаборационизам успешно принети фунту меса као жртву на олтар новог светског поретка, а да притом неће да се дегенерише у идеолошки колаборационизам једног Квислинга или Хавела.

Такав приступ нема шансе. Парола *Милошевић је крив за све* неће бити прихваћена; српска Каноса захтеваће облик денацификације који значи *десрбизацију*. За наше добро излечиће нас од наше митоманије и комплекса жртве. За наше добро забраниће десетерачку поезију и *Маџнум Кримен* Виктора Новака, да о Његошевом геноцидном *Горском вијенцу* не говоримо. (Пут утире Александра Штиглајер забрањујући Андрића у Босни.) За наше добро смањиће нам холестерол у исхрани, алкохол и дуван заменити прозаком и виагром, а испред Мањежа подићи споменик Дејану Небригићу.

¹⁴ Milan St. Protic, Interview with Ray Suarez, *Newshour* with Jim Lehrer, PBS, November 4, 1999.

Ово нам поручују сами творци пројекта и њихови извршитељи, попут разних “стручњака” за Балкан који сведоче пред спољнополитичким одбором Сената САД:

Уклањање Милошевића само је први корак ка окончању употребе ултранационалистичких и ултрарасистичких идеја од стране српских лидера. Други је корак успостављање стабилних демократских структура и институција грађанског друштва, довољно снажних да укроте национализам како НАТО више не би морао да га кроти војном силом... Српском народу не треба допустити да се јефтино извуче затварајући очи пред својим саучесништвом, већ га треба приволети да демократизација нуди најбољи начин суочавања с тим злоделима. Треба да схвате да живе у мултиетничкој Србији, с многим Албанцима, Мађарима, Муслиманима, Ромима и другима, и да се помире с чињеницом да је Косово трајно изгубљено.¹⁵

Нови Запад неће прихватити само половичну предају, нити сарадњу која имплицира постојање макар само делимично аутономних ентитета. Ово и јесте највећи проблем односа Срба према Западу: идеологија која се поноси заговарањем тзв. мултикултурализма заправо не подноси истинску разноликост, већ захтева потпуни монизам. По речима др Мајкла Стентона:

Жртве и противници су позвани да промишљају снагу доминантне културе и да очајавају. Мораш се укључити у Запад, у његове центре моћи и његову културу, и да богорадиш за милост, у нади да ћеш бити примећен на прави начин. Отуда спремност балканских земаља да раде у корист своје штете да би Америци помогле да руши Србију. Камо среће да је само реч о парама! Империјална, данас бисмо рекли *глобална* култура отима другима поштовање према свему локалном и изворном, и замењује га нечим универзалним, ма колико лошим.¹⁶

Има ли наде?

Апсолутизам пост-хуманих западних елита не може да буде угрожен пуком моралном осудом. Треба му се супротставити тамо где је најслабији, на домаћем терену. Треба САД, Канаду и Западну Европу и саме посматрати као *привремено окупиране територије*, а не као ђаволомдане носиоце зла другима. У њима још има многи људи, не пост-хуманих андроида већ стварних људи од крви и меса, свесних да је цена империје смрт њених носилаца. Обични људи Запада, ма колико трагично анестезирани масовним медијима, заглашљени масовном културом и

¹⁵ James Hooper testifying before the European Affairs Subcommittee of the Senate Foreign Relations Committee, Thursday, July 29, 1999.

¹⁶ Dr. Michael Stenton, “Afterword”, in *The Kosovo Dossier*. The Lord Byron Foundation for Balkan Studies, 1990, p. 117.

државним образовањем, још увек инстинктивно знају да је тежња ка глобалној моћи зарад ње саме пут ка пропасти.

Они можда нису свесни да је заводљивом стазом ка глобалној империји тумарао многи поносни тиранин кроз векове. Ипак, инстинктом осећају да их њихови лидери воде кривудаџим путем пропасти који води од Ксеркса, краља над краљевима, и Александра до Наполеона и Хитлера. Не треба их кривити ако им имена нису позната, јер творци система државног образовања новог Запада поричу да садашњост има смисла само у контексту прошлости. Крива је амнезија и анти-историцизам западне медијске, политичке и академске елите.

Одсуство историјског сећања, оскудна и селективно преношена знања, остављају нам као једину узданицу инстинкт и здрави разум житеља западних земаља. Још има људи незаражених хибрисом новог глобализма, припадника још увек јасно дефинисаних нација који живе западно од линије Трст-Штегин и северно од Рио Гранде. Уколико они сами не поврате своје земље, своја друштва и своју судбину у своје руке, уколико своју будућност не преотму пост-хуманим зомбијима на власти у Вашингтону, Лондону, Брислу и другде, на путу Талботовог и Бергеровог пројекта биће само нови варваризам трећег света – што је слаба утеха за Србе, који су свесни да рак не лечи леукемију.

Тај пројекат је на Балкану нашао свој до сада најотворенији израз у контра-реализму, који је срж постмодернизма. *Хуманиитарно бомбардовање, етничко чишћење, лоџори за силовања, геноцид, масовне гробнице* – само су стилске вежбе у постмодерном поигравању значењем речи. Ово је култура вештачког света, култура пост-историјске, пост-хумане, технолошке цивилизације Запада на прагу новог миленијума. Она је иза етике, иза савести. У безрубној кошуљи без рукава коју западна владајућа елита скраја својим поданицима, код куће и на страни, ова култура захтева одрицање од идентитета заснованог на породици, задрузи или племену, на свакој самобитности која своје постојање дугује колективним сећањима, немерљивим добитима.

Та “елита”, бескорена, јадно образована, арогантна, безрезервно супротстављена свему што мирише на европску, хришћанску, аутентично *западно* мисао, омирисала је на Балкану крв, некажњено је починила злочин и смело граби напред. Њени саучесници, у мас-медијима и на политички коректним академским катедрама, тај поход називају ходочашћем. Са сваким новим злоделом који почињавају над Србима отпор аутентичних Западняка код куће постаје тежи.

Ипак, нови пост-модерни глобални империјализам не може да траје вечито. Он не може у недоглед да меље нације и културе, да вечито гради Мекдоналде и видео-шопове на њиховим руинама, да заувек бомбардује свакога ко се дрзне да каже *не*. Стога се усуђујем да ово излагање завршим с трачком наде. Новозападни тоталитаризам представља облик

противприродног блуда проглашеног за нормалност, али та противприродност носи семе сопственог уништења. Декадентност у сржи система неминовно слаби структурне споне на страни механизма принуде, иако тај процес може да потраје дуго.

Колико дуго? Знаћемо, можда, када Америка западне у економску рецесију, или када нови Запад негде налети на тврђи орах него што су се Срби показали у овој рунди. Када год то било, а пре или касније ће да сазру унутрашње и спољне прилике, српски народ мора бити спреман да одлучно приступи измени наметнутих му решења током катастрофалне последње деценије XX века. Трку треба издржати а притом не изгубити себе.

Међутим, док се не вратимо *изворима свој идентитет*, наставићемо да умиремо, демографски, економски и духовно. Само ако се врати својим коренима српски народ ће обезбедити свој опстанак и наставити да оличава оно што је Добро, Лепо и Истинито у европској, хришћанској цивилизацији. То је часна борба, вредна одрицања. Борба истинских људи за опстанак природна је и неизбежна, премда је исход неизвештан, баш као што свест сваког од нас о сопственој смртности не значи да одустајемо од живота и од афирмације доброг, лепог и истинитог у њему. *Срби су у првој линији ње борбе, хтели то или не.*